

ORADEA-MARE (MAGYVÁRAD)
17 Martie st. v.
29 Martie st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea in
Közép-uteza nr. 395.

Nr. 11.

ANUL XXI.
1885.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Alun, alună și derivatele.

— Specimen de „Magnum Ethymologicum Romaniae”. —

I. Alun, s. m. noisetier, coudrier; copăcel din familia celor cu rōde acoperite cu poșghiță.

Alunul ocupă unul din locurile cele mai importante in mitologia noastră poporană.

Un tiner aprins de iubire — ȃice Alecsandri (Poes. pop. ² 9) — e fermecat de vre-o babă Clōnță ce i-a făcut cu ulcica. Acel nenorocit este spus a încăleca pe o prăjină și a se duce prin vėzduh după glasul fermecătoarei care, bătend cu o verguță de alun peste o ulcică din vėtră, chiamă necontentit pe iubitul ei . . .

Și nu numai verguța babei e de alun, ci tot de alun este și prăjina, pe care călătorește bietul fermecat, căci el cantă intr'o doină :

Să scii că eu vin nebun
Pe-o prăjină de alun . . .
(Alex. ² 234).

E și mai curios, când un asemenea aeronaut încăleacă pe o simplă frunză, și totuși lucrul nu e imposibil după credința poporului :

Poruncitu-mi-a mândra
Să me duc pân' la dēnsa;
Duce-m'oiu ca un nebun
Pe-o frunzuță de alun . . .
(Alex. ² 371).

In Vâlcea (com. Zăvoenii și Nisipii) fetele mari se duc la un „hududoiu”, adeca un pėriaș, fac peste el o punctică din surcele de alun, arțar și scaete, la capetul căreia pun un busuioc, și apoi recită invocand fiecare pe „scrisul” ei :

Tu, alun,
Să mi-l aduci ca pe-un nebun !
Tu, harțar,
Să mi-l aduci ca pe-un călușar !
Tu, scaete,
Să mi-l aduci ca pe-un herete ! . . .

Alunul are puterea de a băgă in neastempăr nu numai pe om, dar până și pe o păsėruică, care cutěză a se incuibă in frunzișul lui :

Numa io-s pasere strină :

Nice cin,
Nice m'alın,
Că mi-i culbul lângă drum
Pe-o crenguță de alun . . .

(Pompiliu, Sibiu, 35).

Ce să vorbim insė de o sėrmană păserică, când chiar jigania cea mai veninosă se teme de alun : „Șerpele, fie cât de mare, decă-l găsește omu incolățicit și-l va descantă cu băț de alun, pōte să-l pōrte și după gāt, și nimica nu-i face” (Starețul G. Theodorescu, Galați). De aceea țėranii in unele locuri (Vâlcea, com. Nisipii) ȃic că „alunul este nașul șerpelui”. Tot de aci in descantecul de mușcătura de șerpe :

Vita sēcă
Prisēcă,
Cu cinci degete luată,
Peste garduri aruncată,
Cu boz, cu alun descantată . . .
(Burada, Dobrogea, 274).

Acest băț de alun mai servă Românului la altele multe, bune și rele. Așă, de exemplu, pentru ca să nu iea cineva „mana” adeca laptele dela vite, pe a locuri țėranii „ingrōpă in pământ casa dela vacile fėtate intėiu, de 'mpreună cu un fir de mėtase și un băț de alun . . .” (Rimnic-Sărat, com. Dedulesci).

Afară de verguță de alun, crėngă de alun, frunză de alun, prăjină de alun, băț de alun, din trunchiul acestui copăcel se pōte face o măciucă, inzestrată și ea cu puteri miraculoșe. Un Român din Arděl, furios pe Ungurimea care-i gonește pe frații sei, cantă :

De-or fi morți, să mi-i resbun
Cu-o măciucă de alun,
Ce-i bună de descantat
Și morții de resbunat . . .
(Alex. ² 317)

In viēta cea haiducescă, alunul mai are și o altfel de insemrătate. Hoțul silit erna a argății pe la ciocoi, aștėptă cu nerăbdare :

Pân' ce-a da frunza 'n cătun
Ș-a cantă cucu 'n alun,
Primăvėra de-a veni,
Ēr la codru ne-om porni . . .
(Alex. ² 258).

„Apoi odată în codru, ca un fel de petrecere, —
 țice Alecsandri (Poes. pop. 2 235) — „flăcăii Români
 de astăzi au încă obiceiul de a face să plesnescă în
 palme frunze de *alun* . . .”

Me usuc ca frunza 'n vânt:
 Ca frunza curechului
 În postul : ân-Petrului,
 Ca frunza *alunului*
 În postul Crăciunului . . .

(*Marian*, Bucovina, II, 182).

Până ce dară frunza de alun apucă, a se uscă
 în vânt, Românul se inspiră dela ea într'o mulțime
 de cântece, bună oră :

Frunză verde de *alun*,
 Într'o joi după Crăciun
 La cătane m'a luat,
 Părul mi l'a retezat
 Și departe am plecat . . .

(*Iarnik-Bârsean*, Transilv. 318).

séu

Frunză verde trei *aluni*,
 Aușit-ați ômeni buni ?
 Că de-asupra satului
 Potira ținutului
 De 'mprejur că s'a sculat . . .

(*Marian*, Bucovina, I, 6)

Une ori în loc de tristătă cobitoare, ne intimpină
 ironia :

Frunză verde trei *aluni*,
 În grădina cea cu pruni
 Fac fetele rugăciuni
 Sâmbéta, Dumineca,
 Să se potă mărită! . . .

(*Iarnik-Bârsean*, Transilv. 449).

Mai nici odată însă, alunul nu inspiră veselie, ci
 aprôpe totdeauna un simțiment melancolic și chiar ce-va
 infernal. În balada lui Ghemiș :

Într'o ți Ghemiș puneă
 Șapte buți alătura,
 Cu vênata le sâriă,
 Pe vênata o spellă;
 Êr Ghemiș ca un nebun
 O legă de un *alun*
 Și trei țile o plângea,
 Nici că se mai mângăiă!
 Apoi, mări, se 'ndrăciă,
 Colé 'n vale se ducea . . .

În Transilvania (Lex. Budan.) și 'n Bucovina alu-
 nul se numește pe alocuri și *tufă*, adeca copăcel, „ar-
 brisseau par excellence”. Tot acolo — ne spune Ma-
 rian (art. Însemnătatea alunului, în *Aurora română*,
 1882, p. 9) — „un strușor de mai multe *alune* se nu-
 mesce *căluș* séu *călușel* și se țice un *căluș* séu un *că-
 lușel de alune*”.

Pentru pojghița séu invêlitoare alunei, ieromona-
 hul Macarie, în *Lexiconul slavo-român din 1778* ma-
 nuscript al Bibliotecii Centrale din București, numeră
 următorele sinonime : „*fașa* alunei, *pliuța* séu *găbéc* a-
 lunei, *țăstulor coaja* alunei”, dintre cari termenul cel
 mai interesant este *fașa*.

Caracterul magic al alunului aparține unui ciclu

legendar respândit de secolii în Europa întrégă, luând
 în fie-care țără câte o nuanță proprie. „La verge des
 magiciens être en bois de noisetier” (*Gubernatis, My-
 thol. d. plantes*, II, 240; cfr. *Collin de Plancy, Dict. in-
 fernal, v. baguette divinatoire*).

V. *Alună* — *Tufă*. — *Fașa*.

2. *Alun*, n. pr. loc. așa se chiamă mai multe lo-
 calități în România, de unde și porecla *Alunén*, după
 care apoi érași numele de sat *Aluneni* în districtul Dolj
 (Frunțescu, ad voc.)

Alună, s. f., noisette, rodul copăcelului numit *alun*.

O ghicitóre descrie fôrte comic aspectul alunei pe
 créngă :

Săcâita, vai de ea,
 Șede 'ntr'un vêrf de neua . . .

(*Ispirescu*, *Pilde*, 24).

Alunele fiind hrana de predilecțiune a veverițelor,
 de aci într'o fabulă a lui Donici :

Veverița cinste mare
 Dela leu au dobândit,
 Ș-au luat fagăduință
 Că din dările ce vin,
 Îi va da spre cunoscință
 Un car de *alune* plin . . .

Caracterul infernal al alunului s'a resfrânt întru
 câțva și asupra alunei. Așa într'o doină :

Frunză verde de *aluna*,
 Sună, sună și resună,
 Sună pietricica 'n vale
 Resturnându-se pe cale.
 Mândra mea plânge cu jale . . .

și mai jos :

Frunză verde de *aluna*,
 Duce-se lelea nebună . . .

(*Alex.* 2 283.)

Într'o altă doină, care se cântă în Transilvania,
 o fată se hotărește a cunună pe iubitul ei cu c altă
 fată, pe care însă vré tot-odată s'o fermece prin alune:

Cunună-l'aș cunună,
 Da la fină ce-i voi da ?
 Da o mână de *alune*,
 Să se duca fina 'n lume,
 Să rămână finu june,
 C. mine să se 'mpreune! . . .

(*Iarnik-Bârsean*, Transilv. 99.)

Prin accepțiunea sa diabolică *aluna* fiind în anta-
 gonism cu Sfântul Ilie, tradiționalul vrăjmaș al dracu-
 lui, Românii din țera Făgărașului, pôte și de pe aiuri,
 cred că : „decă durdue în ția de Sfânt Ilie, în acel
 an se ghiermănoséză *alunele*” (com. Copăcel și Ohaba).

În cântecele poporane figuréză fôrte des „frunză
 verde de alună” în loc de „frunză verde de alun”, de
 și frunză, neapêrat, aparține copaciului, ér nu rodului.
 Cele mai multe din aceste cântece, ca și acele cu „frunză
 verde de alun”, sânt de natură voinicéză. Așa :

Frunză verde de *aluna*,
 Codrenaș cu voie bună
 Se urcă în dël la stână,
 Se urcă și chiuță.
 Toți ctobanii că fugță . . .

(*Codrêmul*.)

séu

Frunză verde de *aluna*,
 Mulți feciori frumoși s'adună
 Și 'ntr'o cătă se 'mpreună:
 Toți imi pléacă la bătaie
 Intre sunet de cimpóte . . .
 (Pompiliu, Sibiiu, 77.)

Une-ori se incepe altfel :

Fóie verde ș-o *aluna*,
 Italia-i țéră bună,
 Fără mfe-mi pare rea.
 C'am șeđut doi ani in ea
 Departe de mândra mea . . .
 (Iarnik-Barsean, Transilv. 320.)

Dar rolul principal al alunei, prin care ea se distinge de alun, este erotic :

Pe sub póle de pădure
 Merg copilele la mure,
 Nevestele la *alune*
 Și rîd ca niște nebune:
 Eu m'am dus să taú nușele
 Și prin huciu am dat de ele . . .
 (Alex. 2 365.)

séu

Frunză verde de *aluna*,
 Me dusei nóptea pe lună
 Să gădesc o florícică
 Care mult inima-mi strică . . .
 (ibid. 232.)

séu

Frunză verde de *aluna*,
 Decât c'un tată ș-o mună
 Mai bine c'o mândră bună . . .
 (Iarnik-Barsean, Transilv. 13.)

Elementul erotic al alunei ne intimpină și la alte popóre. Francesul ăice că : „lorsque l'année est fertile en noisettes, il y a beaucoup de naissances illégitimes“ (De Nore, ap. Mannhardt, Wolf's Z. f. d. Mythol. III, 100). La Germani, a merge la alune și a face curte este tot una : „in die Haseln gehen“. La vechii Romani însă, dragostea eră intr'o legătură mai strinsă cu nuca :

. . . . tibi ducitur uxor,
 Sparge, marite, nuces . . .

E peste puțință a derivă *alună* d'a dreptul din lat. *avellana*. Intre ambele a esistat o formă metatetică intermediară : *allevana* séu prin contractiune *albana*. Intre glossele lui Isidor (ap. Du Cange, Gloss. m. lat. ed. Carpent. I, 165) se găsește în adevăr forma *albana* : „albanae, nuces pristinae“. Din *albana* séu *albana* vine *alună* intocmai ca din *tavanus* séu *tabanus* — *tăun*. In dialectul frances dela Fribourg in Elveția, *aluna* se chiamă *alogne*. După femininul *alună* Români au format apoi pe masculinul *alun*, intocmai ca spaniolesce *avellano* „alun“ după *avellana* „alună“, căci lătiniese nu eră pentru „alun“ *avellanus*, ci *corylus* séu *corulus*.

Alună-de-pământ, s. f., terre-noix, noix de terre, Bun um bulbocastanum.

V. *Alunele* 3.

1. **Alunariu**, s. m., le mois d'Août ; numele macedo-român al lui August, luna când se culeg *alunele*, macedonesce *allune*, *αλλοῦνε* (Miklosich, Rum. Unters. II, 60).

De aci, prin imprumut, albanesul tockic *αλονάρι* și *λονάρι* „die Zeit, wo das Getreide gedroschen wird“ (Hahn).

Etimologia : *alun* cu sufixul *-ariu*.

2. **Alunariu**, s. m., coudraie, aulnaie ; pădurice de alun.

Formă puțin intrebuintată.

V. *Aluniș*.

3. **Alunariu**, s. m., vendeur de noisettes ; preocupul care vinde alune.

4. **Alunariu**, s. m., casse-noix, nucifraga caryocatactes, pasere numită de asemenea *Gaiță-de-munte*.

Marian, Ornit. II, 407 :

„*Alunariul*. Acesta trăiesce prin alunișuri și se nutresce cu alune, pe cari le sparge cu ciocul și apoi le mănăncă. El e de colóre pestriță și de mărimea unei ciori. E bun vėnat. Numirea e usitată atât in Bucovina, cât și 'n Țera Barsei in Transilvania. Se pare a fi paserea, care se numesce germ. Hasel- oder Rothhuhn, séu póte și aceea care se numesce germ. Nussknacker“.

Numai identificarea din urmă e corectă. Acesta păserucă pórtă aprópe același nume in Savoia și 'n Elveția romandă : *casse-alogne*, *cass'alognoz*, *alognier* (Rolland, Faune popul. II, 130), ér la Nizza se chiamă *avelanié*. In Savoia și 'n Elveția i se mai dá numele de *geai de montagne*, care corespunde sinonimului român *gaiță-de-munte*.

5. **Alunariu**, s. m. muscardin, myoxus avellanarius ; „mic șórece de pădure de colóre roșietică“ (Prähova, com. Mălăesci).

Peste Olt (Dolj, com. Bodaesci), acest șéu se chiamă *Pricoliciu*.

„Le myoxus avellanarius est un grand de noix et de noisettes“ (Rolland, Faune popul. II, 130). De aci numele frances al acestui șórece *croquenoisette*, nemșesce *Haselmaus* etc.

Alunaș, s. m. petit noisetier, deminutiv dela *alun*, cu acelaș sens.

Intr'o doină :

Alunasi cu-alune multe,
 Am drăguț și-i dus la munte ;
Alunasi cu-alune mici,
 Am drăguț și nu-i pe-ai . . .

(Marian, Bucovina, II, 175.)

Alunea, s. f. lentille, envie ; mici semne pe corp și mai ales pe obraz.

Se intrebuintează mai mult la plural : *alunele*.

Etimologia : *alună* cu sufixul deminutival *-ea=ella*. Din *alunea*, cu aferesa lui *a* și prin asimilațiune consonantica regresivă, s'a născut forma transilvană *nunea*, *nunele* (Lex. Bud. 452).

V. *Nunea*.

1. **Alunel**, s. m., lentille, envie ; același sens ca in *alunea*.

Ne intimpină numai la plural :

Lelițo cu *alunei*,
 Nu câtă la doi, la trei,
 Și câtă la ochi mei
 Că-s albaștri ca ș-ai tei . . .

(Alex. 2 344.)

Etimologia : *alun* cu sufixul deminutival *-el*.

2. **Alunel**, s. m., nom d'une danse populaire ; așa se chiamă o horă țerănescă, fórté respândită pe ambele maluri ale Oitului (Vâlcea, Romaniți, Teleorman, Olt). Mișcarea se incepe dela stânga la drépta, apoi pe loc, puțin înainte și 'napoi, și ér rencepe. Se inșoșesce de cântece, dintre cari étă unul :

Alunel cu alunele!
Vin' la leica, băiețele!
Prin crânguri și prin vâlcele
Să te joci mereu cu ele! . . .

Melodia din Romanța, comunicată de dl prof. Moceanu: (Aici se comunică notele melodiei, dar noi neavând asemenea semne în tipografie, nu le putem reproduce. Redact.)

V. *Alunică* 2.

1. *Alunele*, s. f. plur. — V. *Alunea*.

2. *Alunele*, s. f. plur. millefeuille, Achillea millefolium, nume de plantă întrebuițat mai ales în Bănat: „*Alunele*, Schafgarbe, cu această plantă se vindecă *alunelele* (Sommersprossen) de pe fața omenilor“ (Mangiuca, în „Familia“ 1874 p. 586).

Pe aiuri se chiamă generalmente „coda șoricelului“.

3. *Alunele*, s. f. plur. Bunium bulbocastanum, terre-noix; plantă din familia ombelififerelor, cunoscută de asemenea sub numele de *mândălac* sau *mândănac*, al cărei rod, negru pe din afară, alb pe din intru, mare ceva cât o alună, se întrebuițează la mâncare, având un gust cam apropiat de al castanei.

Cihac (I, 10) aplică același termen la „Carum bulbocastanum“ și la „Fumaria solida et cava“, ceea ce noi n'am putut verifica.

Se mai chiamă și *alună-de-pământ* (Covurluiu).

I. *Alunică*, s. f., „petite noisette“, deminutiv dela *alună*, cu același sens.

E de observat că doinele câte se încep cu „frunză verde alunică“ povestesc sau prevestesc o nenorocire. Așa într'un cântec de doliu:

Frunză verde *alunica*,
Pe casa lui *Vasilică*
Sunt doi pui de rëndunică . . .

(*Marian*, Bucov. II, 126.)

În balada lui Iordache al Lupului:

Frunză verde *alunica*,
Gre a pulbere se ridică
Dela Eși în spre Milești;
Er printr'ensă ce zăresci?
Arnăuți cu șuşanele,
Cu argint pe la ojele . . .

În balada „*Neluca*“:

Frunză verde *alunica*,
Mircea sue pe potică
Și 'ntâlnește o fetică
Ce purtă cofiță 'n mână
Cu apă . . .

Mircea bea din apă și móre de dor.
Intr'o doină:

Frunză verde *alunica*,
Am avut o mândră mică
Ș-am lăsat'o să mai crească,
Minte 'n cap să dobândescă,
Dar de când o am lăsat,
Au crescut, s'au măritat . . .

(*Alex.* 2 303.)

Etimologia: *alun* cu sufixul deminutival *-ică*.

2. *Alunică*, s. f. nom d'une danse populaire; așa se chiamă un danț țărănesc în Râmnicul-Sărat (com.

Vișani), pôte același cu danțul cunoscut în partea occidentală a Țării Românești sub numele de *alunel*.

3. *Alunică*, s. f. lentile, envie; același sens ca în *alunea*.

Intr'o doină:

Când me uîț la casa ta,
Mi se rupe inima;
Alunica-ți dela gât
M'au aprins, m'au omorî;
Alunica-ți de pe brață
A să me scôță din viêtă . . .

(*Alex.* 2 344.)

I. *Aluniș* (plur. *alunișuri*), s. n. condraie, aulnaie; pădurice de aluni.

E des în poezia poporană.

În balada lui Meșter-Manole:

Nu cumva-i vëcut
Pe unde-ai trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit
La loc de grindîș,
La verde-*alunisi*? . . .

Intr'o doină din Transilvania:

Alunisi cu-alune multe,
Spune la badea din curte,
Pe Duminică ce vine
Să-și gătescă pēna bine . . .

(*Jurnil-Barsean*, Transilv. 40.)

Intr'o altă doină:

Alunisi cu frunza 'n eriș,
Ibovnic tiner mi-am prins;
Alunisi cu frunza dēsă,
Frică mi-i să nu me lasă!

(*Ibid.* 51.)

În *alunișuri* crește adesea carpeni și palteni, astfel că ele sînt în același timp cārpenișuri sau pāltenișuri.

În balada lui Ghemiș:

Frunză verde de-*alunisi*,
Tace cucul la răriș,
La răriș, la cārpeniș,
De frica celui Ghemiș.
Că de-i mic și ghemuit,
Are fața de 'ngrozit . . .

În balada Mihu Copilul, hoții lui Ianoș Ungurean petrec:

La valea adâncă,
La multe de stâncă,
La des pālteniș,
Mērunt *alunisi* . . .

Amestecul alunișului cu întregă natură dela țeră se caracterisă de minune în „Viêtă câmpenescă“ de Gr. Alecsandrescu:

În vale se vëd desișuri,
Păduri, liveți, *alunisiuri*,
Pe urmă ochiul zăresce
Un dël ce se prelungește
Verde și împeștrîțat . . .

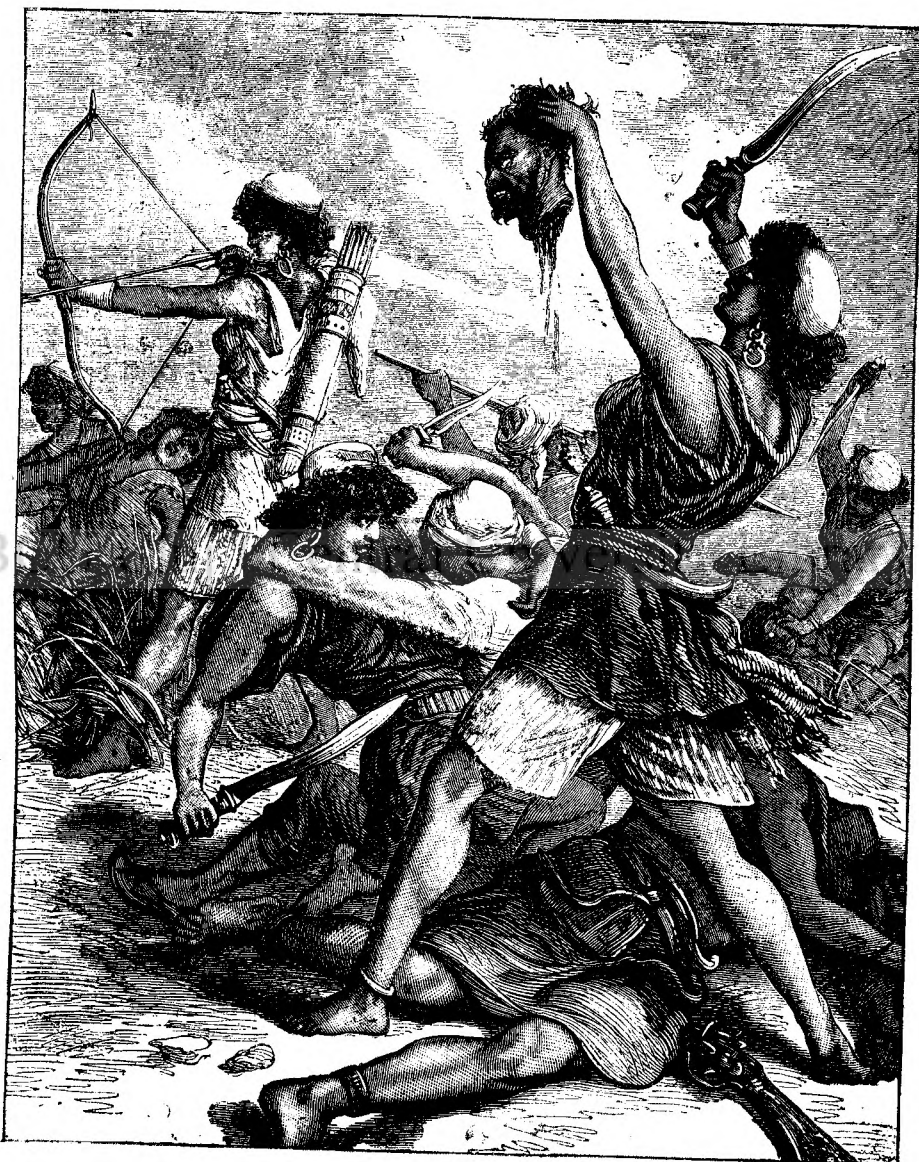
Etimologia: *alun* cu sufixul colectiv -*iș* ca și 'n cârpeniș, pălteniș, stejariș etc.

2. **Aluniș**, n. pr. loc., așa se chiamă o mulțime de localități în România (Frunțescu, advoc.)

Alunița, s. f. lentilele, envie; același sens ca în *alunea*.

Cihac, (I, 10) trage acest adjectiv dintr'un prototip latin imaginar *avellanivius*. Este o formațiune curat românească din *alun* cu sufixul -*iu*, ca în *vișiniu* dela *vișină* seu *undelemnii* dela *unt-de-lemn*, fără să aibă a face d'a dreptul cu epoca romană.

B. P. Hășdău.

Amazone din Dahome.

Acésta formă cu aceeași semnificațiune au imprutat'o dela Români Bulgarii: *lunitză*, mai formând apoi din ea un deminutiv curat bulgăresc: *lunickă*.

Aluniu, adj. couleur de noisette; o culóre brună-roșietecă, V. Marian. Chromatica poporului român, 50.

C u g e t ă r i.

Greutatea în amor este d'a nu fi nici înșelător, nici înșelat.

Cine nu e în stare să aline durerile, să nu deștepte amintirile.

F a b r i c a n t u l d e f e r .

(„LE MAÎTRE DE FORGES“)

— Piesă în 4 acte și 5 tablouri de *Georges Ohnet*. —

(Urmare.)

Scena IV.

Aceleași, OCTAV.

OCTAV. Ce este?

MARCHISA. Copilul meu, voi să-ți fac cunoscut noulăți grave și cari îmi cauză o vie durere.

OCTAV. E vorba de proces?

MARCHISA. Da.

OCTAV. (cu *îmăscă*). L'am perdut!

MARCHISA. Tu o sciai dară?

OCTAV. Imi inchipuiam. Am respectat iluziunile dtale, mamă, dar eram cu totul convins că acest proces nu-l puteam susține. Așa dar, de mult timp m'așteptam la pierderea lui. Nu mi eră frică decât pentru sora mea, fiind că zestrea ei eră în joc. Dar, este un mijloc foarte ușor pentru a arangia lucrurile. Îi veți da partea ce-mi rezervați din averea dtale. Cât pentru mine, n'aveț tēmă, me voi îngriji singur.

MARCHISA (cu *iubire*). Scump copil.

OCTAV. Nu e nimic.

MARCHISA. Vino, să te sărut!

OCTAV. Iubesc pe sora mea, și voi face totul pentru ca să fie fericită. Dar fiind că acum vorbim de lucruri triste. (cătără *Bachlin care a remas la o parte*). Apropie-te *Bachlin* . . . După părerea dtale, tăcerea vērului nostru de *Bligny*, nu stă în legătură cu procesul pierdut?

MARCHISA (neliniscită). Te nșeli, copilul meu . . . și ducele . . .

OCTAV. Oh! nu te îngriji de nimic, mamă. Dēcă *Gaston* se indoiesce a-și ține angagiamentele, acum când dșora de *Beaulieu* este săracă, cred, că nu sūntem dintr'acei omeni, ca să-l aducem de guler. Și după părerea mea, în acest cas, dēcă ducele de *Bligny* nu ia pe sora mea, acēsta va fi cu atât mai rău pentru el, și cu atât mai bine pentru ea.

MARCHISA. Așă este.

BACHLIN. Fōrte bine, dle *Marchis*. Dēcă dșora de *Beaulieu* nu mai este destul de bogată ca să atragă un vērător de zestre, ea este destul de perfectă, pentru a seduce un om de inimă.

MARCHISA. Nici un cuvēt . . . Ét-o.

Scena V.

Aceleași, CLARA, în urmă BARONA și BARONUL.

CLARA. Mamă, baronul a sosit.

BARONUL. Scumpă mătuse . . . (închinându-se înainte ei). Bună ziua *Octav*!

MARCHISA. Ai călătorit bine, nepōte?

BARONUL. Minunat . . . puțină căldură . . . dar minunat!

BARONA. Mi-ai făcut tōte comisiunile?

BARONUL. Tōte, scumpă amică.

BARONA. Pălăriile?

BARONUL. În lada cea mare nēgră.

BARONA. Cele patru giamantane?

BARONUL. Trāsura se n'covōie de greutate. (Cătără *Octav*). Trei sute de chilograme mai mult. Imi vine să cred că femeia mea transportă pe supt ascuns artileria.

BARONA (înte). Dar sacul cu bijuteriile?

BARONUL. El nu m'a părăsit . . . Rēspund cu capul meu.

BARONA (luând sacul ce baronul ținea în mână drēptă). Bine. Sūnt mulțumită! Sărută-mi mână.

BARONUL. Cu plăcere.

BARONA (încet). Scii noutăți?

BARONUL (încet). Sūnt îndopat . . . depărtēză pe *Clara* și pe *Octav*.

BARONA. Claro! Vrei să-mi ajuți să-mi deschid lădile?

CLARA. Bucuros.

BARONA (lui *Octav*). Étă, dta vei duce acēsta, și cu respect! . . . Sūnt diamantele corōnei. (Cătără *Marchisa*). Bărbatul meu scie lucruri noi.

(Octav, barona și Clara es).

Scena VI.

MARCHISA, BACHLIN, BARONUL.

BACHLIN (făcēnd o mișcare pentru a eși). Dnă *Marchisă*, me duc . . .MARCHISA. Remăi *Bachlin* . . . dta ești dintre ai casei . . . (ea șede). E bine, nepōte, vorbesce, nu me menajă de loc . . . Sciu deja că ducele de *Bligny* se află la *Paris* de 6 sēptēmăni.BARONUL (cu amărăciune). Ah! intr'adevēr, *Marchisă*, dta sciai acēsta? Și scii asemenea că e în vorbă să se nșore?

MARCHISA (cu mirare). Să se nșore?

BARONUL. Da, scumpă mătuse. Étă-mi *francheta*, dar în asemenea materie, cred că e mai bine să spun totul.

MARCHISA (încet). Să se nșore?

BARONUL. Ducele a făcut tōte sfortăriile pentru ca noutatea să nu se răspândescă. Inșe viitorul socru, care după cum se vede este un burghez dintre tot ce pōte fi mai vulgar, și mai puțin discret. Sare de bucurie bietul om! Fiica sa! Gāndesce numai! Fiica sa ducēsă! Inchipuesce-ți că ducele abia sosit din *St. Petersburg*, s'a angariat intr'o partidă mare de *baccara*, care se urmăriă la club de mai mult timp. Cu totul nenorocos, ajunse în curēnd la sfirșitul resurselor sale, care erau fōrte slabe. El recurge la casa clubului, și continuă jocul în astfel de proporțiuni, încât după o sēptēmână, diferințele se urcau la 200 de mii de franci. O persecuție orbă! Ș-a pierdut cu desēvērșire capul, tăia ca un surd, și pontă orbesce. În douē nopți recăștigă totul, în urmă perdū erăși o sută de mii de franci, și în fine remase în pierdere cu 200 mii de franci.

BACHLIN. L'a costat scump.

BARONUL. Fōrte scump! Cu atât mai mult că *Gaston* nu mai avea nici un ban pentru a o plăti. Situațiunea era critică. Domne! Ducele s'ar fi putut adresă familiei. Nu se gāndiă la asta, sēu că nu voiă. Atunci interveni providența, supt forma viitorului socru, pe care *Gaston*, după cum mi s'a spus, nu-l întâlnește decât o singură dată. Acesta intră decis în cestiune, și vorbi lui *Bligny* cam în astfel de termeni: die duce, sūnteți dator 200 de mii de franci; trebuie să vi-i procurați chiar astăzi, și n'o să-i puteți găsi! Acești bani vi-i aduc eu. Am o avere irensă, și n'am voit, un om ca mine, care dă unicei sale fiice o zestre de 10 milioane, să las a se compromite, numele uneia dintre cele mai nobile familii ale ținutului, pentru acești miserabili 10 mii de luisdori.

BACHLIN. Minunat!

BARONUL. Tēctual! Bietul *Bligny* a remas incremenit: i se părea că se află în fața unui om scāldat în aur. Casa de bani a neașteptatului seu binefăcător îi eră deschisă. Își vērî degetul cel mic acolo, mână îi urmă, și totul i se strecură ca printr'o mōră, cu onōrea dimpreună.

MARCHISA (*remâne un minut în tăcere, apoi își duce batista la ochi și plânge. Baronul și Bachlin se apropie de ea și cată să o liniștescă*).

BACHLIN. Dămnă marchisă!

MARCHISA. Lăsați-me! Asta-mi dă putere! Lovitura me atinge așa de crud! . . . Am iubit atât de mult pe Gaston . . . cu câtă ingrijire l'am crescut . . . am fost o a doua mamă pentru dănsul . . . și etă cum me respălătesce! . . . Oh! ingratal! . . . ingratal.

BARONUL. Scumpă mătușă!

MARCHISA (*linșindu-se*). S'a sfărșit! (*Se scđlă apoi cu hotărîre*). Sa băgăm bine de sēmă față cu Clara. O cunosceti: Ea este mândră, iute. Ca și tatăl seu, inimă de aur, însă cap de fier. Chiar mai adiniori vorbiă de Gaston. Ea va fi lovită în plină siguranță.

BARONUL. Scumpă mătușă, nu cređi că o 'ncercare pe lângă Bligny? . . . El a fost sedus . . . Va fi pōte, posibil să-l întorcem . . . Și decă ai consimți la asta, aș fi la dispozițiunea dvōstră.

MARCHISA. Nu, nu sūntem din aceia cari se umilesc și se rōgă. Pozițiunea nōstră cât de tristă ar fi e curată și dămnă. Nu mi-ar plăce să o schimb.

BARONUL. Atunci în voia domnului! Rolul cel frumos e al dvōstră. Și decă aveți ocașiunea a vērșă câte-va lacrimi în ascuns, cel puțin n'o să roșiți înaintea nimerui. N'aș puté să vorbesc tot astfel și de Bligny.

Scena VII.

Aceiași, UN SERVITOR.

SERVITORUL. Dl și dșōra Derblay intrébă decă dna marchisă primesce!

MARCHISA. Oh! în momentul ăsta . . . (*Bachlin face un semn de rugămintē*). E bine, fie . . . (*Servitorului*). Primesce-i.

BARONUL. Scumpă mătușă, nu sūnt tocmai presintabil. Hainele-mi sūnt încă pline de praful după drum.

MARCHISA. Du-te amicul meu, și te rog anunță pe Clara și pe Octav.

(Va urmă.)

I. C. Lugoșian.

Despre operele de arte.

— Plăcerea ce ne face privirea ori auzirea lor. —

(Urmare.)

Să precugetăm numai, în ce mod neresistibil, putere-am dice: cu ce dor neresistibil se grăbesc către țința și spre destinațiunea lor încă și puterile nesimțitoare din natură! Ori-care corp, căpătându-și prima impulsione, cât de fidel își păstrează mișcarea și direcțiunea, până când acesta prin o nouă putere contrară nu se îndreptă în altă parte! Germinale unei ghindute picate pe pământ nu numai devine, înflându-se și crescând mereu, un stejar colosal, ce înfruntă vijeliile a mii de ani și vede generațiuni nenumărate cu bucuriile și durerile lor împreună dispărând; ci un germinale atât de neînsemnat și ticăit, străbătând peste pedee în asemănare cu el adese-ori gigantice, se străduiesc a-și ajunge scopul ultim al dezvoltării sale. Dară membrele câte toate ale grandioșei sisteme a lumii în ce ordine frumoasă, cu ce diligență neobosită își percurg și implinesc calea lor prefaptă!

Precumpenirea tuturor acestora, — pentru care fantasia vivace a poporului de odinioară al Greciei, a acestui model perpetuu al culturii omenesci, fie-cărei puteri a naturii dedese gubernatori său cărmaci proveluți cu minte și simțire, — ne pōte induplecă a crede,

că activitatea puterilor spirituali, deōrăce se adauge la dēnsa simț-de-sine și conscire-de-sine, pōte să ne cășune delectare și plăcere. Cu tōte aceste să luăm în ordine puterile sufletesci deja cunoscute, și vom vedé că și experiența va să adevērescă acēsta opiniune a nōstră.

Intr'adevēr cine ar puté negă delectările facultății comprehensive și intipuitoare, când vede, că cu ce poftă ar dori simțirile în dezvoltare ale copilului sugător să imbrătoșeze lumea tōtă, că ce prerăpire îi cășună întimpinarea veri-cărui obiect estern, fiind că facultatea lui intipuitoare încă virgină și neesercitată formeză pentru prima oră și de nou imaginile acelor obiecte? Inșé pofta nouităților, care inșoșese și pe cei de etate mai înaintată, atestă, că delectările și plăcerile aceste nu ne părăsesc cu totul în tōtă viața nōstră. Sēu ce alta e incitamentul și delectamentul originar și cel mai întēiu al ori-cărei călătorii, incitament și delectament comun omului cult au necult, decăt facultatea imaginativă, ce prin obiectele noue și neîndătinate mai des ocurgătoare este ținută neconținut în stare deșteptă?

Au dōră te indoiesci despre plăcerile căștigate prin intelect? Privesce la cel tiner sētos de sciință, cu ce atențiune încordată, cu ce prerăpire sântă pândescé după tot cuvēntul de pe buzele lui Socrate al seu, când acesta se nevoiesce a dezvoltă și deslucî în înțelegința propășitoare a junelui ideile frumosului, bunului și ones-tului, ale moralității, virtuții și libertății. Privesce la cel profesor, carele își înțelege și implinesce consciințios oficiul, cu ce indestulire superbă propune de pe catedra sa un nou concept descoperit său o nouă definițiune mai strict determinată printr'ensul, cu cari sciința sa specială alēsă și predilectă o crede rădicată cu un grad mai sus. Nu uită nici pe cel neolog, a cărui față stră-luce de bucurie, când unei idei, cunoscute până atunci numai sub numiri străine, îi pōte dă un nume nou scos din limba maternă și corespundētor proprietăților acestei și ființei lucrului respectiv.

Apoi decă deprinderea facultății judecătore n'ar fi una din deprinderile și exercițiile cele mai plăcute ale genului omenesc, ce ore ar subministra obiect și nutremēt conversațiunilor, petrecere de timp convenirilor, societăților de tee și altele? Ce ar susținé în viața miile și miile de foi și diare din Europa, America și de pe aiurea? Cum ar căpētă recensenti redactorii foilor periodice critice, eră tribunalele și anumit curțile cu jurați judecătōri?

Ce se atinge de delectările și plăcerile raționării, în privința acesta ne dă testimoniu de ajuns esemplu nenumeraților erudiți, a căror lampă nopturnă în decurs de mai mulți ani numai cu ivirea roșeții Aurorei se stinge, până când își rădică și edifică sistemele filosofice, pe cari următorii lor pōte în câteva luni și cu mult mai puțină ostenelă le dērimă.

În fine decă ar fi cineva în mod destul de vitreg tractat și dotat din partea naturii, așă cât să dorēscă a sci dela noi și a cunōșce bucuriile fantasiei; de ar esistă un atare, pe carele tréz ori în somn să nu-l fie măgulit câte odată imaginile multicolore ale unui viitor mai bun și mai frumos, și carele nici când n'a sciut să-și creeze și e o lume internă paradiscă și cu intipuirea acestei să se legene pe sine în dulce adormitare: pe un asemene nefericit îl indrumăm, măcar și numai spre a-și înmulți sciința, la clasicele poeme ale lui Akenside ori Delille, cari vor puté dōră efeptui ceea ce ce nu pōte raționarea și argumentarea nōstră rece și uscată.

Din cele dișe se vede luminat, câte simțeminte plăcute nasc acum în sine și din sine deprinderea facultăților spirituali. Dar încă și mai multe isvōre re-

versătore de bucurii deschide pe sēma noastră providența necuprinsă, care fericirea ni-o altuesce și inoculează în miserie, bucuriile în durere, plăcerile cele mai dulci în amară răbdare și abnegațiune. Intr'adevăr un cas adese ocurgător în toate impregiurările vieții, un mijloc, ce în mod eficace ne duplică, ba ne potențază ori-ce specie de bucurii, este simțământul greutății și dificultății invinse. Ca povoiul cumplitei masse de apă strimtorate și reținute prin stâncile Niagarei, intocmai alergă înainte pe calea sa croită fie-ce putere strinsă și indesuită într'una și așa dicend cătrănită prin obstacole, decă și după ce aceea își sfērmă pedecelile; și de cumva dēnsa e binecuvēntată cu conscire-de-sine, își simte indoit ființa și cu indoită trāsăltare de bucurie își indeplinesce lucrarea și activitatea.

Schelling odiniōră respunsul negativ „nu“ il declară de semn distinctiv al liberei voințe omenesci, ēră noi din contră cunoscutul „nitimur in vetitum“ vom să se iee ca adevēriță a aserțiunii noastre, cărei abiă de i se pōte contradice și mai că se pōte numără între aksiome; pentru că într'adevăr nu ultimul incitament și farmec al pornirii aplicate de a face lucrul oprit este cercstanța memorată, adecă simțământul devingērii pedecelor.

E dulce în sinul amiceții a ne schimbă cugetările, a ne descoperi unul altuia în convorbire luminosă și înțelēsă supērările și bucuriile; dar cu cât mai dulce și mai prerăpitoare delectare e aceea a unei mame iubitoare, care din gāngănilor, ce băiețelul ei produce cu organul seu încă nu deplin desvoltat, se nevoiesce a esplică fragedele lui simțēmintē și dorințe și cuvintele lui suave. Ochiul nosru cu vioșie și desfētare se uită la copia fidelă a Coliseului pe un mosaic bine executat; dar cu ce altfel de delectare cērcă și caută ochiul nostru pe o bucată de marmure florentină după imaginile cap-d'operei presupuse. Descrierea neobositului și credinciosului serv al omului, a „falnicului armăsar“ făcută în limba viu depingătoare a lui Buffon, pōte să ne delecteze și să ne ocupe atențiunea în mod plăcut; însă cu câtă satisfaciune, ce ne măgulesce, compunem aceeași representațiune într'o șaradă spirituală din puține trāsături rēsipite, care trāsături, ca nimfa lui Virgiliu

quae fugit in salices, sed se cupit ante videri,

pe jumătate ascundēndu-se, pe jumătate dorind a fi vēdute, ne escită și stremură puterea ghicitoare a minții.

Devingerea greutății și, cea ce e împreunat cu asta, simțământul plăcut al spiritului nostru are loc totdeuna, când facultatea noastră intipuitoare eșind din starea sa sclavică pasivă adeca din starea simplei insoțiri și primiri a impresiunilor produse de obiectele esterne, devine dōmnă și activă, din copietore devine creatore. Căci cumcă crearea seu reproducerea voluntară a imaginilor poftesce intrebuintare de forță și putere neasemenat mai multă, și deci e cu mult mai dificilă ca imitarea: asta, așa credem, nimene nu va intărđia a o mărturi împreună cu noi.

Să ne intipuiim o serie de corde seu strune acordate după regulele muzicēi, precum esistă acēsta la fortepian ori harpă, a cărei surdină seu mitigătoare de sunet s'a rădicat; la sunarea unui sunet străin nu numai cōrda corespundătoare acestuia, ci și celelalte corde, cari cu cea din vorbă formeză un acord perfect, vor resună. Așa și când una au mai multe trāsături marcante ale cutărui obiect, cari însă nu formeză și nu eshaurieză totul obiectului, se ivesc înainte simțurilor noastre: facultatea intipuitoare nu numai cuprinde și primesce impresiunea trāsăturilor date, ci și pe cele lipsitore producēndu-le din puterea sa proprie, compune din toate aceste icōna intrēgă și perfectă a obiectului respectiv.

Asta, cu alte cuvinte, e principiul stabilit și împărtășit în cele precedinți, pe carele rădimați, tot ce e în stare a propune simțurilor noastre astfel de trāsături și a deșteptă descria activitate voluntară a spiritului nostru, numim eschisiv opera de arte și vor numi cu noi împreună toți cei nepreocupați.

Și ecă prin mijlocirea sintesei ajunsem la același principiu, la carele în partea intēiă a tractatului de față pervenisem pe calea inducțiunii și analizei. Mai restă încă numai, ca trāgēnd și deducēnd din el unele consecințe, să-i arētăm și demuștrăm aplicabilitatea.

După ce la intrebarea primă pusă în cele de mai nainte am respuns după puțința noastră destul de pe larg și otărit, datorința cea mai de-aprope ne e a căută, că cum și în ce mēsură se manifestă delectare estetică în diferitele genuri ale operelor de arte?

(Incheierea va urmă.)

Dr. Grigoriu Silași.

Alimentația în post.

Sântem în postul cel mare ce durēză cinci-deci de zile; scriu fără a voi să combat credința religioasă, și fără a susține nici o teorie a vre-unei filosofii ore-cari. Voiesc să insist asupra inconvenientelor, ce o mănecare de post prelungită, aduce organismului nostru; și nu fac suposițiuni; me basez pe faptul, probat de toți fiziologii, și admis de toți fiziologii, și admis de toți medicii, din lume, anume, că, pentru ca omul să pōtă trăi are necesitate, ca cheltuețile economiei sale, organismului seu, să nu intrēcă veniturile. Veniturile economiei umane sânt substanțele cu cari el se nutresce; cheltuețile sânt substanțele, ce el le eserciteză, le perde. Se cunōsce cantitatea esactă a substanțelor eliminate în 24 ore de corpul uman, a cheltuelilor, prin urmare; și pentru un adult aceste perderi se evaluēză în ultima analiză la 280 grame carbon și 30 grame azot. Veniturile, seu ceea ce organismul trebuie să introducă, în 24 ore, prin alimentațiune, trebuie să conțină cel puțin, aceste cantități de substanțe elementare, pentru ca organismul să fie în stare normală, și să nu resulte autophagia, adeca ca economia să-și consume din propria sa substanță.

Din analize făcute și repetate de mii de ori, se scie, că nici un fel de regim alimentar, altul de cât regimul micst, cu substanțe azotoase și hydro-carbonate, nu pot satisface cerinței economice umane.

În termenul cel mai simplu al alimentațiunii, trebuie unui adult, pentru o zi, 700 grame pāne și 500 grame carne, ca să pōtă înlocui perderile ce zilnic le suferă. Omul e un omnivor, prin urmare, precum caii și boii sânt herbivori, și precum alte animale sânt carnivore; a contradice natura sa, a-l silii în mod persistent cu o alimentațiune exclusivă, fie aceea numai azotoasă (cu carne) seu numai vegetale, este a-i compromite starea sa fizică, este a-l espune unei stări patologice, care încă nu e bolă, dar tōrte aproape de ea; este „miseria fiziologică“, cuvēnt nou introdus în sciință, de dl Bouchardat, dar care esprimă o stare de lucruri reală. Miseria fiziologică, este falimentul organismului uman; ea vine când economia nu pōte restabili perderile ce le suferă acel ce n'are ce mănecă acel ce nu mistue, ceea ce mănāncă, acel ce respiră un aer pre-respirat, după espresiunea dlui Pēter, cel ce face us de alimentațiune numai cu carne, seu cel ce se lipsesc cu totul de ea; cel ce muncesce pré mult, fără să pună la loc perderile ce-i ocasionēză munca sa, prin o ali-

mențiuine reparatorie, mîr'un cuvînt cel ce fortîeză natura umană, acela nu întîrzie, mai tîrziu s'eu mai curînd, a simți efectele rezistenței sale, contra cerințelor corpului seu: miseria fiziologică îl așteptă, cu brațele deschise.

Acēsta e una din cauzele principale și de multe ori unică, a numeroase bôle; precum scrophurile, rachitismul, enterita în fantila, alcoolismul, pelagra, tuberculosa, anemia; cînd miseria nu e încă una din aceste boli, totuși ea se caracterizează prin un fel de lenevire, de greutate, de slăbire graduată, care pune pe adult în pozițiune de a nu pute lucră și munci cu folos și cu spor. Nu am nevoie să citez faptul, cunoscut și citat de toți autori, de niște muncitori Franceși și Engleși ce lucrau la un loc împreună, și unde Francezii, ce nu se nutriau cu carne, erau inferiori camaradilor lor Engleși, ce se nutriau cu carne. O schimbare în regimul alimentar al lucrătorilor Franceși îi făcură, să pōta rivalisa cu Engleșii și să-i întrecă, din ziua chiar cînd începură a mîncă carne.

Copiii mici sufer mai mult încă decă sînt lipsiți de lapte și de substanțe azotoase, necesare lor, nu numai pentru a-și repara pierderile ce suferă junele lor corp; ci și pentru a sporî materialele necesare creșterii și dezvoltării lor. „Près d'un pain naît un enfant”; dar pentru ca el să se formeze, să devină mare, gras și puternic, îi trebuie mîncare, și mîncare azotoasă. Causa regimului micșt fiind probată deci, să vedem dar, decă mîncarea de post pōte să înlocuiască pe cea de fruct. Prin mîncarea de post înțelegem (Românii ortodocși) un regim alimentar, în care carnea, ouăle, pescile, laptele, grăsimile sînt escluse. Aceste substanțe escluse, ce rămîne pentru hrană, sînt legume, și ér legume, produse ale pămîntului, ca fructe esotice, populare putem adăugi, numai măslinile — căci alte fructe și mîncări azotoase de post, sînt scumpe și nu sînt la dispozițiunea clasei lucrătore; de altă parte timpul în care sînt cele mai multe zile de post, este érna și primăvêra, cînd nu se găsesc, de cît fructe și legume, conservate în timpul verei; fasole, varză, cartofi, cêpă și usturoi constituă deci aprōpe exclusiv mîncarea populațiunii nōstre rurale, în timpul de mai bine de 100 zile, (postul Crăciunului și cel mare; plus vinerile, lunile, și mercurile și alte zile de post și devoțiune).

Acēsta alimentațiune miserabilă a poporului nostru are mai multe efecte dezastrōse asupra sînătății; mai întîu mortalitatea cea mare a copiilor mici pe cari părinții lor îi fac să postescă și-i opresc dela lapte s'eu dela hrana de care au necesitate. Se cunosc efectele dezastrōse, provenite din lipsa unei alimentațiuni apropiate cu etatea respectivă, enterită, rachitismul sînt boatele cele mai omorîtore în mica copilărie, și sînt produse prin lipsa de mîncare, prin miseria fiziologică.

Și femeia, care alăpteză pruncul seu, simte efectele acestui regim debilitant, laptele seu nu e destul de nutritiv pentru copilul seu, și ea suferă de miserie fiziologică, și la al doilea s'eu al treilea copil o vom vedé venind la spital cu caverne pulmonare; și acasă la ea are vacă care i-ar procură cu abundență laptele necesar copilului seu, și ei, ca să nu cadă în miserie fiziologică, dar acest lapte ea nu se servesc cu el, se duce și-l vinde în oraș pentru că este post și nu se cade să bea lapte. Omul adult, el resistă mai mult timp dar étă în ce mod; cînd stomacul îi cărăe a fōme, el recurge la anestesia stomahică, rachiul e de post, și el se dedă cu frenesie. Alcoolicele sînt mistuitoare, cu condițiune, a le usă în mică cantitate, și după mîncare; nimic mai bun și mai igienic, de cît un păhar cu licheor b'eu după mēsă, atunci el facilitează diges-

tiunea; dar nu este tot astfel cînd bem spirtoase în loc să mîncăm, atunci ele anestesiază mucōsa tubului digestiv, sentimentul de fōme dispăre, și astădi unul, mîne doue, adultul tot din motivul ca să-și astîmpere fōmea devine un alcoolice, un bețiv pe românesc.

Beția, să se scie nu vine de cît din lipsa de mîncare reparatore, acel ce nu se satură, bea să-și potolească fōmea să-și mai ție inima. Beția, la noi în țeră, e un r'eu necesar, cît țeranul va fi oprit de a mîncă cît i cere organismul seu.

Intrebați pe toți cei ce beau, decă nu ve vor respunde că beau ca să ție la inimă, să le prindă la puteri, și e drept, să nu acusăm pe cel ce bea, el o face ca deprindere acuma, dar a început, pentru că a fost nevoit să rabde de fōme, și să tacă stomachul a b'eu primul și al doilea păhar de rachiul, și pe urmă celelalte. Sînt niște persoane religioase, cari insē se nutresc numai cu legume și fără să sufer mult organismul lor, asta o datoresc vieții lor contemplative; ei și-au creat o natură aparte anormală, tocmai precum prin deprindere se obișnuesc unile herbivore a se nutri ca carnivorele; dar unde nu se consumă carne și substanțe azotoase, acolo o mare activitate, musculară și intelectuală, nu se pōte produce. Pentru cei ce muncesc, cei ce produc ceva cu brațele seu cu inteligența lor, constituă puterea unei națiuni, pentru aceia un regim vegetal e funest sînătății lor; cînd miseria fiziologică îi ajunge pe acești omeni, ea vine de multe ori insoțită, și cu un viciu, cu alcoolism incurabil. Câți bolnavi și convalescenți datoresc mōrtea s'eu periclitarea vieții lor pentru că din evlavie crescinescă nu vor să se infructe în post.

Din cele dișe, cred că reese un fapt, acelea că postul prelungit e funest pentru noi Românii; cu începutul postul inbolnăvesc decă nu omōră pe copil prin refuzarea laptelui, singurul seu aliment indispensabil; pe muma o epuizează prin o alăptare nehrănitore pentru copil și prin lipsa unei alimentațiuni reparatore pentru ea; pe adult îl duce la miserie fiziologică făcîndu-l să trecă prin alcoolism; pe convalescent, prin barbaria de a-i refușă o hrană reparatore și binefăcătore; pe bolnav prin refușul de a-i da o supă de carne, un bulion, pesce, un ou, lapte s'eu alt-ceva. D'đeu, să me ferescă, să voiesc să atac religia părinților nōștri, dar sînt maniere de a se împacă chiar cu sfinții; așa au făcut Rușii, și ei sînt pravoslavnici, dar ei au permisune de a mîncă pesce, în zile de post, și-l mîncă s'arat pentru că e mai ușor de conservat, am pute face și noi cam așa ceva s'eu ca catolicii cari nu esclud lăptăriile din postul lor. Și în ceea ce privește religiuinea, trebuie ca represintanții bisericeii să țină semă da produsele pămîntului, să stabilească ce anume să se mînance în zile de post și ce nu, ținîndu-se compt de ce se pōte găsi în abundență, ca nu cei ce voiesc să urmeze practicile religiunii să fie espuși a se bolnăvi și a muri chiar. Ca practicile unei religiuni să fie mai cu plăcere și mai unanim și fără murmur urmate, ele nu trebuie să fie în incompatibilitate cu sînătatea și viața fidelilor acelei religiuni. Unde presiunea e mai mare, acolo și reacțiunea e mai vie, și o religiune cu atît e mai bună și mai tolerată, cu cît ea e mai inofensivă asupra sînătății nōstre, și nu lovesce în activitatea nōstră proprie s'eu intelectuală.

P. M. R.

SALON.

O v i d i u.

Piesă în 4 acte de V. Alecsandri. Reprezintă'ă pentru prima oră în Teatrul Național din București la 9/21 martie 1885.

Sămbăta trecută a avut loc în Teatrul Național din București o mare și strălucită serbare a poeziei române. Bardul nostru dela Mircesci atunci s-a prezentat publicului român cea mai nouă creațiune poetică a sa, o dramă din istoria Romanilor sau cum i țice autorul o „piesă” în patru acte.

Poetul care a cântat în „Fântâna Blandusiei” pe Horatiu, de asta-dată s-a ales ca erou al piesei sale pe un alt poet latin, pe Ovidiu, a cărui sorțe tragică sfârșindu-se la Tomi, în Constanța de astăzi a României, a putut să-și atragă cu atât mai mult inspirațiunea unui poet român.

Totă lumea literară română, toți amatorii de arte, toate clasele societății române au așteptat cu cea mai mare plăcere acea seră. Înainte d'ă se reprezintă, deja toate biletele se vîndură pentru patru sêri. În sêra primă se întrunî tot ce Bucureștii au mai distins. Teatrul eră indesuit ca nici odată. Nici o loge și nici un stal n'a ramas gôle, de și prețurile erau foarte urcate. (O loge 50 fr.) În staluri și 'n logi, pretotindenii puteai observa un fel de impresiune solemnă, întocmai ca 'n ajutorul unei sêrbători mari.

Înalta societate, care ocupă logele, eră totă îmbrăcată ca de bal. Damele în toalete decoltate; er bărbății în frac, cu legătură albă la gât și cu elac. Vinise și regele cu regina, care purtă o toaletă albă, stînd ambii până la sfârșit și aplaudând mai de multe ori cu entuziasm.

Eră față și poetul, nemuritorul nostru Alecsandri, în o loge, în mijlocul familiei sale, privit, salutat și feliicitat din toate părțile salei.

În sfârșit cortina se ridică.

Actul prim ne infățișeză forul lui Cesar în Roma. Acolo Ibis joră că va resbună pe Ovidiu, care i-a răpit pe Corina. El cumpără poporul să fluere pe Iulia, nepoța împăratului August, când aceea va trece prin for. August informat, că insulta acesta a pornit dela Ovidiu, îl va pedepsi. Ibis se duce apoi la templu. Ovidiu intră cu prietenii sei, cărora le spune în niște versuri admirabile fericirea sa:

Eu nu cunosc ce-i ura cu infernalul-i chin,
Am numai oșpeți veseli și blânzi în al meu sin:
Amor, prietinie, senin compătîmire,
Tovarăși scumpi de cale ce duc la fericire.
Ei imi arêtă lumea prin vîl trandafiriu,
Făcendu-me-al iubirii poet iubit să fîu.

Ș-apoi face elogiul femeii, plin de farmec și 'ncântare, dicend că femeia este

. acea divinitate
Ce vîlța ne urdesce cu țile încântate
Și lîgă faptul vîlții cu-apusul ei măhnit
Prin lanț în înflorire de-amor fără sfârșit
.
De sînt poet, femeii talentu-mi dătoresc.

Apoi în niște trăsături pline de putere ne zugră-

vesce decadența Romei, reamintind cu mândrie timpurile de mărire, când numirea de „Civis Romanus” eră o glorie și 'ncheie prin aceste rînduri d'o frumusețe clasică:

A fi Civis Romanus este-a fi om de fer!
Așă țiceau străbunii și nu-incăpeau sub cer!

În sfârșit Iulia apare adusă pe lectică. Poporul o fluera. Ovidiu o mîntuesce.

În actul al doile Ibis, vîdend că nu-și pôte realisă intriga cum a început-o, face alt plan și spune lui August că Ovidiu iubesc pe Iulia. Împăratul în curend se și convinge, căci întîiu află pe Iulia cetind „Arta iubirii” de Ovidiu, apoi ea îl aperiă numindu-l „al poeziei rege” și spune, că dînsa nu vrê să fie soția regelui Cotyson, și 'n cele din urmă declară hotărit, fiind presinți și Ovidiu cu Mecena, că iubesc pe Ovidiu. August se superă, căci el vrê s'o mărte după regele Cotyson și numesc pe Ovidiu „profanator de muse, poet de saturnale”. Într'aceste sosesc solul regelui Cotyson și cere pe Iulia de soție regelui seu. August primesce, dar Iulia vine cu majestate în fața solului și respunde „Nu!” Urmarea este, că Ovidiu trebuie să mîrgă în esiliu; er pe Ibis îl osendesc la mörte ca pe un trădător.

În actul al treile asistăm la o orgie în villa lui Ovidiu. Mecena vine și spune poetului să fugă; acesta vrê să plece dimpreună cu amicii sei, când apare Iulia. Ovidiu esclamă supt impresiunea unui sentiment sublim și auditorul aplaudeză cu frenesie aceste mîrgăritare ale poeziei române:

. . . A! dîcă ai decis
Să 'nfrunți ori-ce osendă, pășind peste-un abis,
Să intri 'n gura lumii mai nîgră, mai grozavă
De cât a unui șerpe cu limbă de otravă,
Vin în orgia nopții voioși să ne-aruncăm
Și 'n cupele de aur norocul să 'necăm!
Amicilor! dați șborul nebunelor aventuri,
Intunece-se mintea și ducă-se pe vînturi;
Și valurile mării inalțe-se 'n zenit
Și cadă pe noi . . . cadă tot cerul prăbușit!

Orgia rencepe și 'n urmă apare împăratul August cu Mecena, găsindu-și nepoța între curtesane. Ovidiu și Iulia sînt pedepsiți cu esiliu vecinic.

Actul al patrule se petrece cu opt ani mai tîrziu la Tomi. Ovidiu slăbit se 'ntörce din luptă. Iulia scăpată din esiliu vine și dînsa acolo. Sosesc și prietenii din Roma cari i anunța că Roma a suspendat esiliul și-l chiamă acasă. Dar totul e tîrziu. Poetul se află deja în agonia morții. La auđul cuvîntului „Roma”, se scolă totuș în picioare și ređemându-se pe jîlț:

Din morți, la glasul Romei, pe lume er reviu!
Sînt rechemat de Roma, imi spuneți voi? Tîrziu!
Opt ani de esilare, opt ani de lungă jale,
M'au dus p'a veciniceii nemărginită cale.
Pe mine-a vîlții pörtă, amicilor, s'a 'nchis,
Și ce mai vîd în față-mi, îl vîd ca printr'un vis.
A! vîd și me cutremur, cum timpul aprig vine,
Mărirea sacr' a Romei s'o schimbe 'n mari ruine,
Și cum din depărtare potopul cel barbar
Se 'ntinde să distrugă al țeilor altar.
Vîd Roma cum espiră . . . Vai! Roma nu mai este!
Puterea ei? . . . legendă; istoria-i? poveste.
A fost . . . s'a șters cu nume, cu glorie, cu tot! . . .
Vîd multe, multe, multe, dar a grăf nu pot:

Fiorul me cuprinde și glasul mi se curmă . . .

(Pausă.)

Stați! Norul greu dispăre . . . lumina crește în urmă;

Trec secolii! . . . o minune! . . . Aței în răsărit

Vlăstara cea romană stejar a devenit;

Și Istrul moștenesc al Tibrului renume;

Se'nalță o-nouă Romă . . . renaște-o nouă lume.

Mormentu-mi se deschide . . . din el în viitor

Un lung torent de viață se 'ntinde roditor . . .

(Cu entusiasm.)

Excelsior! . . . Nu, ginta latină 'n veci nu mōre . . .

Și espiră. Un torent de aplauze frenetice acoper aceste cuvinte, cari electricizează totă suflarea românească. Acesta e subiectul piesei.

Precum se vede, piesa posedă multe momente dramatice de mare valoare și decât actul al patrulea se va scurta nițel, efectul are să fie și mai complet.

Dar farmecul deosebit al piesei este limba ei cea frumoasă. Limba poetică română nu s'a avântat încă la înălțimea aceasta nici chiar la Alecsandri. Se poate zice că poetul s'a întrecut pe sine însuși.

Punerea în scenă face onoare artistului Gr. Manolescu, care a jucat și rolul lui Ovidiu cu cel mai mare efect. Dl Gr. Manolescu posedă mult talent și are să devină cel mai mare artist dramatic român, dintre câți au existat până acum. Natura i-a dat toate 'n abundență, diligența încă nu-i lipsește. Frumosele versuri ale lui Alecsandri au fost declamate cu o vervă admirabilă, ceea ce a potențiat efectul.

În rolul Iuliei, dna Aristița Romanescu-Manolescu, de și indispusă, a fost mult aplaudată.

Asemenea a jucat bine și dl C. Nottara rolul împăratului August. Țr dl Iulian a interpretat cu mult succes pe Pinax. Ceialalți au contribuit și densii la succesul general.

Autorul a fost chemat înaintea rampei de vr'o nouă ori și i s'a oferit multe coroane, între cari una din partea reginei. La sfârșitul piesei regina nu s'a depărțat, decât după ce publicul a mai chemat odată pe autorul și pe Manolescu. Maj. Sa a aplaudat dimpreună cu tot publicul.

Dumineca și luni piesa s'a repetat cu acelaș succes.
Iosif Vulcan.

Academia Română.

— Sesiunea generală din 1885. —

IV.

Se comunică o cerere a dlui S. Fl. Marian de a i se da un ajutor pentru tipărirea colecției sale de descantece. Cererea se trimite la secțiunea literară.

Se pune la ordinea zilei chestiunea tipării Marelui etimologic ce-l compune dl Hășdău.

Dl Bariț zice, că nu mai este îndoielă, că lucrarea dlui Hășdău trebuie să se tipărească și din această cauză trebuie să se recomande comisiunii bugetare și delegației. Mai înainte însă trebuie să se ducă la secțiunea literară, pentru ca densa să studieze mai de aproape lucrarea, căci Academia nu poate tipări o lucrare pe care nu o cunoaște decât din două-trei cuvinte. Dsa crede că este chiar de datorită secțiunii să se ocupe mai de aproape cu această operă atât de erudită, de vastă și de interesantă.

Dl Hășdău zice că Academia a luat în sesiunea generală trecută deciziuni cari au regulat foarte lămurit

situațiunea dsale față cu Academia în ce privesc această lucrare. De aceea ori ce chestiune trebuie să se bazeze pe hotărârile luate în anul trecut.

Dl Alecsandri arată că mulți din membrii secțiunii literare sânt absenți, de aceea cere ca asupra lucrării dlui Hășdău să se unescă lângă secțiunea literară și o alta secțiune s'eu să se delege din celelalte secțiuni unul s'eu doi membri cari să lucreze cu secțiunea literară.

Dl președinte pune la vot propunerea de a se trimite lucrarea dlui Hășdău la secțiunea literară.

Dl Hășdău zice că înainte de a pune la vot această propunere, trebuie să se cerceteze dacă dsa este ori nu obligat a-și supune lucrarea la cenzura secțiunii?

Dl Bariț răspunde, că dacă dl Hășdău contestă îndatorirea sa a-și prezenta lucrarea secțiunii literare, atunci chestiunea se schimbă cu totul: dsa nu va mai fi obligat nici să-și-o supună la controla plenului Academiei și în acest caz lucrarea dsale va fi cu totul independentă de Academia.

Dl Hășdău amintesc că în anul trecut s'a obligat ca la începutul fiecărei sesiuni generale să prezinte o relațiune despre mersul lucrării. Specimenele prezentate de dsa se bazează pe programa adoptată în sesiunea trecută.

Dl Urechia zice că propunerea de a se trimite la secțiunea literară relațiunea dlui Hășdău nu este de loc expresiunea vr'unei neîncredere față cu valoarea lucrării sale. Academia are trei secțiuni și ori de câte ori se prezintă vr'o lucrare, ea trebuie trimisă secțiunii competente, de aceea și lucrarea dlui Hășdău trebuie să urmeze aceeaș cale.

Dl Stefanescu zice că trebuie să meargă la secțiunea literară, ca să vedă dacă lucrarea este făcută conform programei, fiind că este vorba de a se da fonduri pentru tipărire; dară nu înțelege că numai acesta este rolul secțiunii și mai cu seamă al plenului, căci s'eu Academia nu are dreptul să introducă modificări în modul de compunere al acestui dicționar și atunci ea declină orice răspundabilitate și dicționarul va fi considerat ca o lucrare proprie a unuia din colegii noștri cărui i s'a dat această încredere de M. Sa regele în unire cu Academia: seu decât Academia dorește să considere acest dicționar ca al seu și atunci trebuie să discute lucrarea dlui Hășdău și să introducă modificările ce va crede.

Dl Sion cere ca relațiunea dlui Hășdău să nu se trimită la secțiunea literară, ci să se decidă în plen, pentru că sânt mai multe chestiuni asupra cărora secțiunea se va pute cu dificultate pronunța, precum este chestiunea redacției. Apoi din două-trei cuvinte dsa nu-și poate face o opinie generală asupra lucrării și de aceea nu poate vota tipărirea ei cu ochii închiși.

Dl Alecsandri cere să se specifice ce anume are de făcut secțiunea literară față cu lucrarea dlui Hășdău? Să se hotărăscă dacă secțiunea are puterea numai de a face observațiuni autorului s'eu chiar de a-i respinge lucrarea când nu o va găsi bună?

Dl Sturdza zice că dsale nu i se pare lucrul așa de complicat. Regele având dorința ca să se facă această lucrare, ar fi putut să o facă în particular, dar a dat-o ca să se facă sub îngrijirea Academiei ca o instituțiune competentă. În anul trecut s'a făcut un program pentru această lucrare, cu a cărui executare s'a însărcinat dl Hășdău. ales de noi, ca cel mai competent în lucrări de această natură. Dl Hășdău în această sesiune a făcut dare de seamă despre lucrarea sa. Acuma este natural că Academia are să judece decât dl Hășdău s'a conformat cu însărcinarea ce i s'a dat. Secțiunea literară poate cere dela dl Hășdău și alte specimene; acesta însă nu atrage după sine un control mai amănunțit.

nunt, ci numai de a vedea din speciunile prezentate decât lucrarea dlui Hășdău corespunde cu programa, secțiunea apoi va face plenului o relație asupra lucrării. De altfel lucrarea acesta are caracterul unei lucrări propriu a dlui Hășdău publicată sub auspiciile regelui și ale Academiei.

Discuțiunea se inchide și se pune la vot propunerea de a se trimite la secțiunea literară lucrarea dlui Hășdău și se aprobă.

Dl Alecsandri propune ca să se inscrie și în bugetul anului curent fondurile necesare cu care dl Odobescu să poată continua cercetările sale istorice din Archivele din Paris. Propunerea se recomandă secțiunii istorice.

La ordinea zilei propunerea dlui N. Ionescu pentru compunerea dicționarului Academiei.

Dl Șon aduce aminte Academiei, că după publicarea proiectului de dicționar lucrat de către repausații Laurian și Massim s'a ales o comisiune lexicografică, cu însărcinarea de a revizui acel proiect de dicționar. Comisiunea s'a disolvat fără să înceapă lucrarea sa de reviziune, pentru că s'a găsit cu cale că este necesar a se tipări mai întâi un mare număr de cărți vechi cu ajutorul cărora să se compună un dicționar istoric cum este al lui Grimm. Dsa crede că trebuie mai întâi a se căuta decât nu ar fi ca aceea comisiune să-și reîncepă lucrarea.

Dl Ionescu dice că după părerea dsale este nevoie a se numi o nouă comisiune care să revizuască proiectul de dicționar.

Dl Papadopol-Calimach crede asemenea, că comisiunea trebuie aleasă și însărcinată să se ocupe numai decât cu facerea dicționarului. Retipărirea cărților vechi nu este necesară pentru facerea dicționarului, pentru că membrii comisiunii cari vor face acesta lucrare, fiind membrii ai Academiei, vor putea consulta chiar originalele cărților și nici nu este bine a se face dicționarul după reproducere, ci după original.

Dl Bariț dice, că atunci când s'a hotărât a se retipări mai multe din cărțile vechi pentru facerea dicționarului, s'a presupus că în acele cărți se află mii de mii de cuvinte cari vor trebui adunate și introduse în dicționar. Vor trebui însă mulți ani până să se tipărească cărțile vechi și cu lucrarea dicționarului nu se poate aștepta până atunci. Amintesc că societatea academică încă dela începutul său s'a gândit la cuvintele vechi și a însărcinat pe dl Cișariu să facă un glosar de cuvintele cuprinse în cărțile și manuscrisele anterioare de anul 1700. Comisiunea de reviziune s'a desființat când s'a decis a se retipări cărțile bisericesci. Acuma nu mai trebuie să se aiegă o comisiune specială, care să se ocupe cu dicționarul, ci să se lase acesta lucrare în sarcina secțiunii literare, care prin statute este anume însărcinată cu ea. Propune ca să se trimită la secțiunea literară propunerea dlui Ionescu și secțiunea să fie însărcinată cu reviziunea și compunerea din nou a dicționarului.

Dl Ionescu este de părerea dlui Bariț. Secțiunea literară este însărcinată de statute a se ocupa de dicționar. Secțiunea va cere, decât va crede de bine, ajutor la acesta lucrare dela persoane afară din Academie; trebuie însă ca și celelalte secțiuni să se ocupe de acesta lucrare. Spre acest scop, secțiunea literară să specifică intru cât celelalte secțiuni pot lua parte la lucrarea dicționarului. Cere ca propunerea să se trimită la secțiunea literară.

Dl Sturdza dice, că din anul trecut Academia se ocupă de cesțiunea lexicografică și crede că nu trebuie să despărțim propunerea ce se discută acum de către lucrarea deja începută. După publicarea proiectului de dicționar lucrat de repausații Laurian și Massim a trecut un timp în care să se așeze ideile asupra facerii unui dicționar al limbii române. Regele când a făcut darul său, nu a specificat modul în care să se facă lucrarea, ci a lăsat ca să decidă Academia. Ar fi bine să ingrim ca decisiunea ce se va lua asupra acestei propuneri să nu se ciocnească cu decisiunile din anul trecut; pentru că nu se poate face acum abstracțiune de propunerea regelui care s'a primit și regulamentat în anul trecut.

Dl Urechia dice că lucrarea care se află în mâinile dlui Hășdău se poate face paralel cu cea propusă. Dsa reamintesc discuțiunile și decisiunile din sesiunea generală a anului 1883, și conchide că astăzi avem să deșteptăm din nou atențiunea secțiunii literare pentru lucrarea lexicografică ce este a se face după hotărârile din anul 1883.

Discuțiunea se inchide și propunerea dlui Ionescu se trimite la secțiunea literară.

Se aprobă decisiunea secțiunii istorice de a se tipări în Anale darea de sēmă a dlui Bariț despre rezultatele de călătorie și cercetările sale istorice.

Se aprobă propunerea prezentată de dl Ionescu secțiunii istorice de a se retipări Cronica lui Miron Costin și se recomandă comisiunii bugetare.

Se aprobă decisiunea secțiunii literare de a se da dlui S. Fl. Marian un ajutor de 500 lei pentru tipărirea colecțiunii sale de cântece populare.

Amazone din Dahome.

— Vezi ilustrațiunea de pe pagina 115. —

Dahome este unul din cele trei regate de negri în Ginea de sus. E vestit din cauza selbăteciunii locuitorilor și a amazonei.

Provincia acesta e situată la golful dela Benu și după regatul asantic, dispune de putere mai mare între cele trei regate.

Are o estensiunea de 28,000 kilometri patrați, er numărul locuitorilor se urcă la 7—800,000. Armata regulată se compune din amazone, cari rivalizează în puteri cu bărbații. Cea mai mare parte se recrutează dintre fete, dar sunt între ele și veduve și femei cari au comis vr'o crimă și ca pedepsă au fost trimise la armată. Amazonele sunt crudele și fără milă. Ele luptă cu omeni și cu fiere selbătice. Modul lor de luptă este infricoșat, precum arată și ilustrațiunea noastră din numărul acesta.

I. H.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminea 6 din paresimi a florilor. Ioan XII 1—18.					
Duminea	17	29	Duminea Flor.	5 46	6 23
Luni	18	30	Sf. Kiril Ierusalim	5 44	6 25
Marti	19	31	Virgiliu	5 42	6 27
Mercuri	20	1	Sf. ucși în m. Sf. Sava	5 39	6 28
Joi	21	2	Cuv. Iacob Ep.	5 37	6 29
Vineri	22	3	Sf. Mart. Vasilie	5 35	6 31
Sâmbetă	23	4	Pré cuv. Nicon	5 33	6 32

Proprietar. redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare.